

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 48 (1962)

Rubrik: Fatgs ed activitads della Romania

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 16.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Fatgs ed activitads della Romania

Rapport annual 1962 della secziun studentica della Romania

Scadina organisaziun studentica para d'esser periclitada ozildi en sia existenza. La vasta materia scientifica ed il relativ cuort temps de studi, che stat oz a disposiziun al student per seprofundar enten ella, sforzan il student de sebetter cun tutta concentraziun ed atenziun el studi. Scadina distracziun — era la buna — sto vegnir evitada! Il contact direct cun la materia preferida dil student astga buca rumper, — era buca mo per ina cuort'uriala. Tut agir ei drizzaus sil tierm final, — la finiziun dil studi en temps minimal. Igl ei buca gl'intent de quest rapport de vuler enumerar avantatgs e disavantatgs de quella concepziun moderna dils students contemporans. Scenziats de num e pum ein s'occupai cun quei impurtontissim problem ed els battan vehementamein encunter la tendenza moderna, che vul incorporar il student ed il studiau el «specialismus» d'ozildi.

Cun plascher e satisfacziun astga il rapportur constatar en quei connex in'excepziun enten ils members della secziun studentica, che cumpeglia egl onn de rapport buca meins che 126 studentas e students spatitschai per biaras scolas medias e differentas scolas aultas della Svizzeria entuorn. La situaziun dil scolaesser supplementar ei crudeivla e sparta nossas retschas recentamein. Quella spatitschada ei denton mo geografica, — mo externa. Internamein ligia in ferm spért d'amicezia e solidaritad ed ina decisiva perschuasiun e cardientscha enten nossa stretga patria muntagnarda ils students romontschs tier ina ferma unitad. — Forsa ch'enqualin dils lecturs ei vegnius surprius d'in suer stravagaus ed exageraus, legend quellas davosas construcziuns, — quei himni de laud! Enzacons datums e factums ord la veta della secziun d'ront ils davos treis onns duei demussar, che quellas constataziuns sesanflien dil tuttafatg sin terren della verdad e realitad.

Senza exagerar astga ins plidar d'ina **renaschientscha** della secziun, instradada avon treis onns entras igl iniziativ e decisiv pre-

sident Claudio Casanova, stud. el. ing. ETH. Novs statuts han da lezzas uras buca mo normau e francau ina nova organisaziun interna, mobein punctuau per l'emprema ga **l'acziun pratica** ellas retschas studenticas. Giosch Albrecht, il successur de Claudio Casanova, — in student teolog dell'ovra e buca della bahaultscha, — ha introduciu l'acziun pratica. L'acziun «Nies frar», l'ediziun dil «Juhé», cudisch de canzuns per la giuventetgna romontscha, la realisaziun digl empren camp romontsch a Breil e l'idea de crear ina exposiziun de veta e cultura romontscha han attribuiu grondamein al manteniment de beins culturals e spirtals de nies intsches. Giosch Albrecht ha plinavon promoviu l'idea d'avischinaziun cun nossas consecziuns studenticas sin terren romontsch. La fiasta interromontscha a Panaduz 1961 ha attribuiu grondamein per contonscher quella finamira. Per quei «sfullar via» e per quella lavur de pionier engrazia la secziun als dus meriteivels presidents, sco era als gidonters el comite de lezzas uras. La secziun ei promta de tgirar cun tut quitau quei niev spért, — quella giuvna ierta. En senn de quella renaschientscha ha era il comite digl onn 1962 agiu, il qual ei vegnius constituius da s. Stiafen 1961 sco suonda:

President: Bearth Theo, Sumvitg / S. Gagl (ec.)
 Vicepresident: Columberg D., Mustér/Cavardiras / S. Gagl (ec.)
 Actuar: Gadola Guglielm, Mustér / Cuera (seminarist)
 Administratur: Vinzap Isidor, Falera/Mustér (fil.)
 Redactur: Simeon Pieder, Sevgein / Balzers (fil.)

Enten elaborar il program de lavur de 1962 ha il comite priu en mira la situaziun hodierna, ch'ei caracterisada entras in ferm e decisiv appel de colaborar e cooperar cun tuts e dapertutanavon. Mo entras vegnir suenter allas pretensiuns de nies temps, savein nus evitar ina izolaziun ed ina depauperisaziun materiala e spirtala de nies intsches romontsch. Nus stuein slargiar nies radius d'acziun senza denton vuler ignorar ni evitar nos problems interns. Ord tals motivs sedivida il program de lavur 1962 en treis parts:

1. Problems ed acziuns internas (q.v.d. sin terren della Romania)
2. Problems ed acziuns interromontschas (q.v.d. sin terren romontsch grischun)
3. Problems ed acziuns externas (q.v.d. ordeifer nies intsches romontsch)

I. Problems ed acziuns internas

1. Instrucziun romontscha en scola: Egl empren camp interromontsch a Breil ei la giuventetgna studentica vegnida pertscharta della precara situaziun dell'instrucziun romontscha en scola. Quella situaziun ei mo per part la conseguenza della scartezia de buns scolasts romontschs. Recentamein accelere-scha e multiplichescha la conjunctura hodierna quei process negativ. Al spért materialistic, cumadeivel ed indifferent stuein nus declarar l'uiara, vulein nus metter tiarms a quei «trer anavos, galoppont ed allarmont». Tgi ei competents ed obligaus d'agir? Segiramein buca la secziun studentica suletta! Las vischnauncas romontschas ston vegnir sfurzadas de prender ina decisiva posiziun concernent l'instrucziun romontscha en scola. La secziun studentica ei intenziunada de recaltgar las premissas per sligiar quei spinus problem. Ina «retscherca de meinis» d'autoritads, scolasts, educaturs, geniturs e scolars duei vegnir elaborada cun metodas scientificas e duei possibilitar de tschenttar ina diagnosa exacta. Ordlunder savein nus concluder, tgei mieds profilactics san vegnir duvrai ed applicai per arrivar tier in status saun. Quella lavur preparativa della secziun studentica duei levgiar allas vischnauncas la creaziun d'ina clara situaziun concernent l'instrucziun romontscha en scola.

2. Situaziun social-economica en tiara romontscha

(Problems e possibilitads per scaffir ina andanta basa economica)

Quels problems ein giustificai de figurar en nies program de lavur, muort la gronda impurtonza ed influenza, ch'els han per il beinstar material, spirtal e cultural dils indigens. Il sistem economic, la structura sociologica ed il sistem cultural d'in pievel e d'in temps stattan en in stretg connex in cun l'auter. La midada d'in sistem provoquescha la midada de l'auter. In andant beinstar material da liung cuoz, dat segirtad ad in pievel e sa — sch'el vegn applicaus endretg — metter tiarms ad ina depauperisaziun spirtala, ch'ei medemamein de constatar en tiara romontscha muort la progressiva emigraziun de biaras e bunas forzas spirtalas. Il camp interromontsch a Savognin ha priu en egl quels vasts problems. Igl agid davart la secziun

enten sligiar quels problems fetg actuals sa buca esser directs. Indirectamein sa ella contribuir e gidar a formar las premissas spirtalas tier il pievel, sinaquei ch'el possi capir e promover il svilup hodiern. In sistem d'instrucziun supplementara vegn momentan studiaus ed elaboraus davart la secziun studentica.

3. Acziun «Vademecum» romontsch

Sut quei tetel ha la secziun creau ina ovretta cun entginas expressiuns romontschas de mintga di. L'ovretta en fuorma moderna ei vegnida elaborada entras Giusep Capaul ed ei promta per la stampa. Possi quell'ovretta, destinada per nos hosps jasters en tiara sursilvana, haver cumplein success!

4. Contact denter comite e students

Buns fretgs han las visetas tradizionalas allas academias de Mustér e Sviz, als students cantonals a Cuera ed alla corporaziun Rezia, Friburg purtau. La Talina ha mintgamai rapportau cronologicamein sur dil «far e tralaschar» della secziun.

5. Fiasta populara della Romania (Mustér, ils 29 de fenadur 1962)

La participaziun a nossa fiasta ei stada davart de students e studegiai buna. Era il pievel romontsch ha demussau gl'interess alla causa romontscha entras ina stedia frequenza. Il plaid festiv da sgr. cuss. gov. dr. E. Huonder ha anflau in attent auditori. Nossa emprova de vuler dar alla fiasta in suer interromontsch, cun arranschar in giug festiv da Giatgen Uffer els treis idioms romontschs, ha buca giu il duiu success, muort la schliata acustica silla piazza festiva.

II. Problems ed acziuns interromontschas

1. Contact cun autras societads

In contact interromontsch productiv selai crear mo entras persequitar finamiras comunablas. — Aschia ha il camp interromontsch a Savognin purschiu in'excellenta caschun per s'avischinar a nos amitgs ladins e meirans. Plinavon ha la creaziun d'in statut concernent ina comunabla elecziun della delega-

ziun romontscha ell'uniun nazionala de students svizzers (UNSS) offeriu ina buna occasiun per intensivar il contact denter ils differentes comites dellas secziuns studenticas romontschas. La collaboraziun enten realisar la planisada exposiziun ambulonta ha attribuiu a rinforzar ils ligioms denter la secziun studentica e las societads romontschas e grischunas enteifer ed ordeifer il cantun. Sulettamein la lavur communabla vid problems comunabels sa segirar era el futur in bien ed emperneivel clima de capientscha e respect denter las valladas romontschas.

2. Camp interromontsch a Savognin (23 — 29 de fenadur 1962)

Zun legreivla ei la participaziun romaniana stada el camp a Savognin. Denter ils 40 participonts sesanflan buca meins che 20 romanians. Legrau nus ha la preschientscha de sgr. prof. Liebeskind, docent dil dretg all'universitad de Genevra. Il tema general: «Industrialisaziun, turissem, puresser ed il lungatg romontsch», han pretendiu concentraziun davart dils participonts. Denton, las uras de recreaziun purtavan mintgamai distracziun e regeneraziun ellas cavazzas.—Il tierz camp vegn organisaus della Ladinia ed ha liug a Lavin en Engiadina-bassa.

3. Creaziun d'in statut concernent l'elecziun dil representant romontsch ell'uniun nazionala de students svizzers (UNSS).

Quei statut ha gl'intent de segirar ina elecziun communabla dil representant ell'UNSS. Ladinia, Meirana, Renania e Romania delegeschan en in turnus fixaus el statut il representant ell'UNSS. Il statut ha — per duvrrar l'expressiun parlamentarica — passau l'emprema e la secunda lecziun e sesanfla els mauns dellas secziuns, allas qualas nus havein recumandau l'approbaziun.

III. Problems ed acziuns externas

1. Organisaziun e realisaziun della planisada exposiziun ambulonta de veta e cultura romontscha

Dus onns ein gia spari, dapi la naschientscha dell'idea de crear quell'ovra. Ina detagliada e concisa planisaziun ei stada neces-

saria per la creaziun de quella ovra permanenta interromontscha, sch'ella vul anflar l'accoglientscha de tuts idioms romontschs. La finanziaziun ei segirada e l'execuziun tecnica-artistica marscha vinavon. L'avertura ei prevedida entuorn Pastgas 1963.

2. Civitas e nies lungatg romontsch

La periodica «Civitas» dell'Uniun svizra de students (Schw. St. V.), dalla quala biars Romanians ein commembers, accepta artechels concepì en nos treis lungatgs ufficials. Il quart lungatg nazional, il romontsch, vegn buca risguardaus. — La secziun studentica ha fatg in'istanza alla USS (Schw. St. V.), che pretenda:

- a) La pusseivladad de redeger e publicar artechels en lungatg romontsch.
- b) Il lungatg romontsch duei figurar silla cuviarta della Civitas sper ils ulteriurs lungatgs nazionals.

La Rezia a Friburg ch'ei sco member della USS legitimada de tschentar pretensiuns, ei sedeclarada pronta de menar questa acziun a buna fin.

Alla fin less il rapportur buca tralaschar d'engraziar ad in e scadin, ch'ha gidau, — seigi praticamein ni moralmein, — a realisar nies vast program de lavur. Quei engraziament cumpeglia students, studegiai, autoritads e buc il davos gl'entir pievel romontsch, che vesa il senn de noss'acziun e che promova quella cun plaid e fatg.

S. Gagl, ils 15 de schaner 1963

Per la secziun studentica
della Romania:

Il president: Bearth Theo